

УДК 332

Н.Б. Ларінакандидат педагогічних наук
Національна академія державного управління при Президентові України**О.І. Ткач**доктор політичних наук професор
Київський національний університет ім. Т. Шевченка

ПЕРСПЕКТИВИ СТАНОВЛЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СОЦІАЛЬНОЇ МОДЕЛІ

Проаналізовано механізми соціальної політики в європейських країнах, шляхи реформування системи державного фінансування з метою підвищення ефективності їхнього використання та скорочення державних витрат. З'ясовано, що на тлі ліквідації багатьох господарських програм за участю держави спостерігається концентрація ресурсів у сферах, які завжди були поза сферою ринкових відносин, у першу чергу, у соціальній сфері, сферах охорони здоров'я, освіти й науки.

Ключові слова: європейські країни, державне фінансування, соціальна сфера, охорона здоров'я, освіта.

I. Вступ

У статті порушуються важливі питання генези, чинників становлення та умов функціонування Європейської моделі соціальної політики й національних соціально-економічних систем, які посідають особливе місце в сучасній науці. У статті на базі широкого кола джерел визначено закономірності еволюції національних моделей економічних систем, що ґрунтуються на передовому досвіді. Вони можуть слугувати методологічним орієнтиром для конструювання соціальної політики України, пошуку й реалізації державою збалансованої моделі соціальної трансформації. Розкрито передумови, внутрішні та зовнішні чинники соціальної політики в країнах ЄС, розглянуто правові та політичні механізми її вирішення, проаналізовано можливості досягнення консенсусної моделі функціонування.

Дослідниками визначено два підходи до розуміння моделі соціальної політики. У широкому розумінні – як соціальний інститут з метою відтворення соціальної структури для самозбереження (Б. Джонсон, Ф. Дей, У. Лоренц), у вузькому – як практична діяльність уряду та інших структур, регулювання відносин, розподіл ресурсів, підвищення добробуту й задоволення потреб (Т. Ганслі, Д. Єрмоленко, В. Жмир, О. Іванова, С. Терський). Класифікації моделей соціальної політики Р. Тітмуса, Г. Еспінг-Андерсена, Р. Мішри, Ф. Уільямса, У. Лоренца ґрунтуються переважно на врахуванні ідеологічних та ціннісних засад, властивих системам соціального захисту.

II. Постановка завдання

Мета статті – проаналізувати механізми соціальної політики в європейських країнах,

шляхи реформування системи державного фінансування з метою підвищення ефективності їх використання та скорочення державних витрат.

III. Результати

Актуальним для України є аналіз європейського досвіду соціальної політики, визначення позитивних і негативних особливостей. В умовах глобалізації зростає роль і значення ефективної соціальної політики як однієї з основних гарантій прогресивного розвитку держави. Українське суспільство для успішного розвитку має потребу в моделі, яку обирає для себе згідно зі своїми запитами, традиціями, цінностями й нормами. Модель і механізм її реалізації створюються для вирішення проблем, які існують і які виникають, виходячи із ситуації, та відповідають перспективним цілям. За допомогою чітко сформованої за принципами моделі можна планомірно вийти з кризи.

Модель соціальної політики є умовною характеристикою, схемою функціонування елементів, в основі якої є цінності, цілі, завдання, інструменти, форми реалізації, взаємозв'язок з економічними, політичними чинниками. Модель пов'язують з певною ідеологією, складовими якої є образ дійсності, ієрархії цінностей, методології діяльності [1, с. 48].

Модель – це соціальний ідеал майбутнього в трактуванні ЄС, зразок, до якого варто прагнути, спираючись на соціальну ідею, що втілила в собі традиційні цінності європейської цивілізації, сукупність кінцевих цілей соціального розвитку. Соціальна модель – це не застиглий назавжди образ, а категорія, побудована на ідеях соціальної справедливості й забезпеченні основних прав людини. Вона вдосконалюється та доповнюється відповідно до змін, що відбуваю-

ються в суспільстві. Це фіксується в документах ЄС.

Передумови до створення ЄСМ виникли внаслідок завоювань лівих сил і масових організацій працівників, а також превентивної політики підприємців і держав – членів Європейського Союзу.

Перевагою при виробленні загальної соціальної політики є наявність національних традицій та існування в багатьох державах-членах працюючих систем соціального захисту.

Історичні й культурні традиції європейських держав уможливили розробку на основі консенсусу Європейської соціальної моделі, в основу якої було покладено принцип сполучення економічної ефективності й соціальної солідарності, а також урахування вимог часу.

З цією метою в Європі створюється Європейська соціальна модель (ЄСМ). Метою єдиної соціальної політики Європейського Союзу є не лише поліпшення добробуту населення кожної країни з держав-членів, але й подальший стійкий економічний і соціальний розвиток ЄС. Європейська соціальна модель, на думку більшості європейців, є кращою у світі, навіть порівняно з успішною американською моделлю. Її характерною рисою є так званий “соціальний стрижень” Європи, особливе ставлення щодо людини, захисту політичних, демократичних і соціальних прав.

Поступальний розвиток інтеграційного процесу сприяв удосконаленню ЄСМ, реформуванню її за вимогами часу. Послідовність такого курсу сприяла позитивним результатам: більшість населення одержала можливість скористатися соціальними досягненнями, передбаченими ЄСМ; дві третини громадян Співтовариства зараховують себе до середнього класу; соціальні групи і категорії населення, яке має доходи, що не відповідають установленим Європейським Союзом стандартам, користуються соціальною підтримкою у вигляді субсидій і пільг від держави.

Європейська соціальна модель заснована на цінностях, які прийнято всіма державами – членами ЄС: нерозривний зв'язок між економічним розвитком і соціальним прогресом; високий рівень соціального забезпечення, що має універсальний характер; розвинуте трудове законодавство, що захищає найманого робітника; рівність шансів і боротьба з дискримінацією; ключова роль держави у вирішенні соціальних проблем і як арбітра у відносинах між соціальними партнерами; наявність галузі соціальної інфраструктури; боротьба за зайнятість і викорінення бідності й соціального відчуження в суспільстві; гідна оплата праці; діалог соціальних партнерів; соціальна справедливість і солідарність у суспільстві. Разом з тим цінності соціально-суспільного характеру покладено в основу внутрішньої по-

літики не лише західноєвропейських, а й ряду інших держав.

Термін “Європейська соціальна модель” визначено в офіційних документах Євросоюзу через необхідність соціального виміру Європейського Співтовариства, забезпечення зв'язку між економічним і соціальним розвитком. Голова Єврокомісії Ж. Делор поставив ідею європейського співтовариства на нову ідеологічну основу. Це був своєрідний прорив у підходах щодо будівництва об'єднаної Європи, адже до цього часу інтеграційні процеси мали переважно економічний характер. Заслугою є те, що вперше порушено питання в практичній площині про те, яке суспільство хочуть побудувати держави-члени. Саме такий підхід описано в Зеленій книзі про Європейську соціальну політику, в якій визначено метою Союзу збереження та вдосконалення Європейської соціальної моделі. Документом визначено зміст терміна “Європейська соціальна модель”, інструментом якої є соціальна політика. Проте офіційно прийнятого терміна у Євросоюзі немає, хоча постійно пропонуються формулювання, що розкривають нові грані європейського розуміння соціальної моделі [2, с. 19].

Термін “соціальна модель” помітно потіснив поняття “соціальна держава” і “держава загального добробуту”. Існує широке й вузьке його трактування. Вузьке або традиційне трактування ЄСМ пов'язане з поняттям соціальної держави, і ще вужче – із системою соціального захисту. Часто розуміння соціальної моделі має економічний характер і зводить її зміст фактично до системи соціального забезпечення, особливостей регулювання ринку праці й заробітної плати (колективно-договірна політика). Саме на цій підставі можна говорити про вузький варіант трактування поняття ЄСМ. Своєрідним методологічним ключем щодо широкого розуміння терміна “соціальна модель” є підхід, згідно з яким соціальна модель як поняття виходить за економічні межі. Можна погодитися з думкою директора Французької обсерваторії економічної кон'юнктури (OFCE), що соціальна модель – це не лише інститут, це також традиції та менталітет, це спосіб людей жити спільно [3, с. 81].

Модель у межах Європейського Союзу залишається зразком, до якого варто прагнути. ЄСМ ніколи не висвітлювали як застиглу схему, хоча й побудовану на традиційних цінностях європейської цивілізації, тим самим відображаючи ідеї соціальної справедливості та прагнення до забезпечення основних прав людини. Ця модель постійно вдосконалюється й доповнюється за умов змін у суспільстві.

Поняття ЄСМ набагато ширше, ніж його тлумачать, особливо в Україні. Це не просто

можливість і способи вирішення соціальних проблем (пенсійне забезпечення, соціальні допомоги, медичне обслуговування). ЄСМ – це схема розвитку суспільства, заснована на принципах поваги людської гідності, соціальної справедливості і соціально орієнтованої конкурентноспроможної економіки за умови дбайливого ставлення та збереження навколишнього середовища.

Х. Мейєр визначив, що європейська соціальна модель є загальноєвропейським розумінням політичної цінності захисту від соціальних та інших ризиків на різних рівнях, що базується на понятті “соціальний сталий розвиток”. Правда, практичне втілення цієї цінності є різноманітним у Європі. Спільними рисами є державне втручання, безкоштовна та обов’язкова освіта, сильна система соціального захисту й боротьба з різними проявами нерівності. Широке визначення ЄСМ через додавання важливої ролі соціальних партнерів, а також “принцип демократії” у політиці та соціально-економічній сфері є вираженням ідеї соціальної справедливості й набору політичних механізмів для втілення цієї ідеї на практиці [4, с. 27].

Специфіка ЄСМ, порівняно із заокеанськими або японськими аналогами, передбачає боротьбу проти соціального відчуження й дискримінації, акцентується увага на приватній ініціативі, громадянських свободах, а не на соціальних правах, на рівності шансів і стартових умов, а не на вирівнюванні доходів. Солідарність має характер добродійності і не закріплюється юридично.

Поступово, але досить упевнено термін ЄСМ увійшов до наукового обігу. Наприклад, бельгійський професор А. Сапір у 2005 р. підготував для Єврокомісії дослідження, в якому йдеться про чотири європейські соціальні моделі [5, с. 28].

Дослідники визначають, що поняття “Європейська соціальна модель” слід розуміти через специфічну європейську манеру вирішення соціальних проблем, сукупність інститутів і практики на рівні ЄС, загальні цінності, норми, інститути, що спираються на історичні й культурні традиції кожної країни, національну психологію.

Розкрити зміст допомагають спільні знаменники: властиве європейцям почуття підвищеної солідарності в суспільстві, що починалося з ідеалів гуманізму й соціального католицизму, а також бажання громадян бачити в особі держави головного арбітра, що гарантує цю солідарність шляхом ухвалення необхідних для цього правил, законів і створення відповідних інститутів і механізмів реалізації соціальної політики. Таким чином, концепція ЄСМ є вираженням європейської цивілізації, європейської ідентичності, вона виражає загальну політичну культуру, згідно з якою більшість європейців не приймають соціальне

відчуження й майнову нерівність, очікують від держави захисту від негативних наслідків ринкової економіки.

Європейську соціальну модель завжди вважали привабливим проектом розвитку суспільства, що постійно конкурує із заокеанським аналогом. Історичні й культурні традиції європейських держав, їхні економічні досягнення уможливили розробку Європейської соціальної моделі, яка покликана забезпечити ефективне функціонування економіки і справедливість у розподілі суспільного багатства.

Щодо формування та можливості створення єдиної моделі соціальної політики для Європи триває дискусія. Ряд дослідників, зокрема, М.В. Каргалова, М.В. Стрежнєва, В.Я. Швейцер вбачають у ній перспективи вирішення проблем. Існує погляд, що формування такої моделі є неможливим через досить значні розбіжності в структурі соціально-економічного забезпечення країн-учасниць. Частина дослідників вважає єдину модель соціальної політики зразком устрою суспільства, а її основні принципи – основою для вдосконалення. Інша частина дослідників заперечує існування єдиної Європейської соціальної моделі, стверджуючи, що ліберальна соціальна система Великобританії, корпоративні моделі ФРН і Франції, соціал-демократична Скандинавія – зовсім різні й самодостатні соціальні моделі [6, с. 33].

Таким чином, кожна національна соціальна модель є оригінальною й неповторною завдяки історичним і культурним розбіжностям, немає єдиної або однакової європейської соціальної моделі. Єдність різноманіття соціальних моделей західноєвропейських країн і Європейської моделі суспільства й соціальної політики заснована на регульованій ринковій економіці, соціальному діалозі, консенсусі щодо принципів солідарності в суспільстві, рівності прав і свобод людини. Модель спирається на загальний фундамент норм і цінностей, на інструменти та інститути соціальної політики: соціальне законодавство, структурні фонди, соціальний діалог і відкритий метод координації соціальної політики на рівні національних держав-членів, національних систем соціального захисту, схему з абстрактних міркувань, результат соціальної історії, інтелектуальну конструкцію, синтез спільних рис національних оригінальних моделей, соціальний ідеал, зразок, до якого варто прагнути, спираючись на соціальну ідею. Розвиток соціального виміру ЄС відбувається в процесі формування концептуальної бази Європейської соціальної моделі, яка розглядається в контексті зусиль і практичних кроків, насамперед, західноєвропейських країн зі створення єдиної Європи як єдиного економічного й соціального простору, на якому б соціальні

та економічні проблеми вирішувалися паралельно.

Усі національні соціально-економічні моделі країн – членів ЄС спираються на єдині принципи: соціальна справедливість, соціальна безпека, соціальна єдність, конкурентноспроможна економіка. Це зумовлює усвідомлення факту можливості існування єдиної соціальної стратегії Європи [7, с. 21].

У зв'язку із цим очевидність існуючого вже сьогодні єдиного соціального напрямку та стандартизації цієї сфери не викликає особливих сумнівів. Однак виникає інше питання: чи має можливість та здатність єдина соціальна політика за умов глобалізації та за наявності національних розбіжностей держав-членів подолати виклики сучасності з урахуванням, що відставання соціальної інтеграції відбувається внаслідок економічної інтеграції.

Міркуючи про можливість формування ЄСМ, можна зазначити, що важливою умовою її існування в різних державах – учасниках ЄС є сукупність зусиль як інститутів державної влади, так і політичних партій, профспілок, неурядових організацій. М.В. Каргалова вважає, що саме завдяки їхній взаємодії на базі принципів, сформульованих у ЄСМ, є реалістичною теза про створення зон соціальної безпеки, що об'єднуються в єдиний соціальний простір ЄС, заснований на інноваціях та нових соціальних технологіях. Опорою стануть соціальне партнерство нового рівня, соціальна солідарність і єдність, проголошені ЄСМ [8, с. 17].

Так само міркують деякі політологи, які вважають ЄСМ реальністю. Проте перед ЄС стоїть реалістичніше завдання – формування єдиної соціальної стратегії [9, с. 31].

У працях зарубіжних дослідників існування й майбутнє Європейської соціальної моделі висвітлено на рівні Союзу. І якщо її ефективність визначається рівнем соціального захисту населення, значення має і здатність владних структур регулювати наслідки криз, і наявність набору превентивних заходів. У такій моделі має бути закладено вміння визначити соціальну спрямованість процесу глобалізації й рівень соціальної відповідальності держав-членів.

О.О. Беляєв та А.С. Бебело зазначають, що формування цілісної методології дослідження європейської моделі пов'язане з необхідністю пошуку й вибору оптимальної моделі національного соціального розвитку країн, яка б забезпечувала розширене відтворення виробництва та якісне економічне зростання в умовах глобалізації [10, с. 33].

Особливої ваги в цьому контексті набули наукові дискусії щодо переваг і недоліків ринкового та планового господарства, зіставлення цих систем за низкою важливих та ключових параметрів, співвідношення дер-

жавного регулювання економіки й механізму її саморегулювання. Ефективним інструментом такого аналізу закономірно став порівняльний, або компаративний, метод, в основу якого покладено дослідження соціальних явищ, процесів і загального функціонування як відмінних, так і подібних типів національних соціальних систем. На сучасному етапі порівняльний аналіз соціальних систем є складовою економічної науки, що вдосконалюється й ускладнюється внаслідок осмислення фундаментальних процесів ринкових перетворень і впливу глобальних трансформацій, які відбуваються у світовому господарстві. Відповідно, застосування міждисциплінарного підходу щодо аналізу всієї сукупності об'єктивних і суб'єктивних чинників, які визначають феномен національних моделей соціальних систем, є цілком логічним, необхідним і виправданим.

IV. Висновки

Досвід реалізації Європейської соціальної моделі є корисним для України через ряд соціальних чинників.

По-перше, в основу ЄСМ покладено такі принципи: соціальна солідарність і єдність, соціальна справедливість, створення конкурентноспроможної економіки, заснованої на знаннях, дбайливому ставленні щодо навколишнього середовища. Таким чином, Європейська соціальна модель стала водночас результатом здобутків масових організацій працівників і превентивної політики підприємців та держав. Більшість населення скористалася соціальними досягненнями, передбаченими Європейською соціальною моделлю. На заході континенту вдалося створити численний середній клас, який охоплює дві третини громадян Співтовариства [11, с. 26].

По-друге, у проголошених і закріплених в офіційних документах принципах соціальної солідарності, соціальної єдності, соціальної справедливості і соціальної відповідальності визначаються процеси, що впливають на еволюцію європейського суспільства. Європа продовжує просуватися цим шляхом, здійснюючи перехід від успішної економічної інтеграції щодо інтеграції соціальної. ЄС є показовим полігоном, де проходять випробування різні типи держав, що працюють в умовах соціально орієнтованої ринкової економіки.

По-третє, політичні й культурні традиції європейських держав уможливили розробку Європейської соціальної моделі в її сучасному вигляді. Вона покликана забезпечити ефективне функціонування економіки та справедливість у розподілі суспільного багатства.

По-четверте, модель і на сьогодні ще залишається соціальним ідеалом, зразком, до якого варто прагнути, спираючись на ідею,

що втілила в собі традиційні цінності європейської цивілізації і сукупність кінцевих цілей суспільного розвитку. При цьому ЄСМ ніколи не розглядали як застиглу схему, хоча й побудована вона на ідеях соціальної справедливості та забезпечення основних прав людини. Вона постійно вдосконалюється й доповнюється, ілюструючи зміни, що відбуваються в суспільстві.

По-п'яте, саме виникнення й успішний розвиток Європейського Союзу є практичним підтвердженням життєздатності ЄСМ. Однак ситуація далеко не така безхмарна, і ставлення європейців до ЄСМ є неоднозначним. Особливо помітним це стає за кризових явищ: економіки, фінансів, енергетики, соціальної галузі. Поява такого феномена, як "евроскептицизм", є не випадковою. У ньому визначено відмінності позицій держав-членів, які покликані працювати спільно в межах ЄС. Це не дивно, адже об'єднані країни, що відрізняються за низкою показників: рівнем і якістю життя, розвитком економіки, національними інтересами. І хоча ЄС демонструє прагнення зміцнити європейську ідентичність при збереженні національної різноманітності, нерідко посилення роботи на наднаціональному рівні розцінюється як зазіхання на національний суверенітет. Невдоволення внутрішньою політикою своїх урядів, невміння впоратися з економічними кризами та врегулювати соціальні конфлікти переростають у протестні виступи проти політики керівних інститутів ЄС.

Однак саме процеси, пов'язані з глобалізацією, зокрема наслідки кризи, призводять до необхідності спільних дій на вищому рівні. Не випадково формуються єдині простори: інформаційний, освітній, інноваційний, запроваджуються загальний економічний ринок, єдина валюта, європейське громадянство. Проблема мігрантів вийшла на наднаціональний рівень. Ситуація із зайнятістю, що загострилась, призвела до появи загальноєвропейської Люксембурзької стратегії зайнятості, у межах якої складаються національні плани. Саме ресурси й соціальна політика ЄС допомагають державам-членам поступово усувати наслідки глобальної кризи. Заходи Євросоюзу спрямовані на збереження якості життя населення, відновлення ринку праці й цілком відповідають цілям Європейської соціальної моделі.

По-шосте, ЄСМ особливе значення надає вмінню збалансувати інтереси особистості та суспільства. У ході реформування принципами стали: повага до гідності людини, пропозиція зміцнити соціальну структуру суспільства методом соціального контракту.

Саме модель Дж. Кейнса і Л. Ерхарда вивела Захід з економічної катастрофи на основі соціального контракту держави, бізнесу та громадянського суспільства. Зараз

особливо важлива роль громадянського суспільства, адже саме воно, формуючи соціальну базу держави, може організувати діалог з бізнесом, має можливість дати серйозний поштовх у досягненні соціального контракту й виборі моделі, згідно з якою здійснюватиметься посткризовий розвиток Європи, стануть реальними стабільність і прогнозоване майбутнє [12, с. 17].

По-сьоме, високий рівень життя населення став характеристикою "цивілізованого капіталізму". Це продуманий стратегічний вибір. Послідовність такого курсу сприяє позитивним результатам.

Від ступеня реалізації Європейської соціальної моделі залежать перспективи розвитку Союзу. Розвиток глобалізації, інтеграційних процесів призвів, з одного боку, до гальмування соціальної політики, а з іншого – до нових підходів, формування нових принципів правового регулювання.

Список використаної літератури

1. Концепция социального государства // Соц. государев: опыт, проблемы : материалы науч.-практ. конф. и междунар. "круглого стола", 20 янв. 2004 г. – М. : Акад. труда и соц. отношений, 2004.
2. International Conference of the Nordic Centre of Excellence NordWel at the University of Southern Denmark. – 2012. – June 14–16.
3. Le Modele social francaise est-il viable? // Le Monde. – 2005. – 12.10.
4. Meyer H. The Reform of the European Model is also a Reform of Globalisation / H.Meyer // I Conferenza Internazionale sul Modello Sociale Europeo.
5. Sapir A. Globalisation and the Reform of European Social Models / A.Sapir // Background document for the presentation at ECOFIN informal Meeting in Manchester, 9 Sept. 2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bruegel.org>.
6. Проблемы социальной политики в Европейском Союзе // Мировая экономика и международные отношения. – 2005. – № 7. – С. 14.
7. Каширина Е.Ю. Проблемы формирования единой социальной политики Европейского Союза (на примере Германии) : дис. канд. полит. наук : 23.00.04 Е.Ю. Каширина ; МГУ имени М.В. Ломоносова. – М., 2010. – С. 73.
8. Каргалова М.В. От социальной идеи к социальной интеграции / М.В. Каргалова. – М. : Интердиалект, 2003. – С. 29.
9. Василенко Е.В. Социальная ответственность бизнеса: мировой опыт / Е.В. Василенко // Власть. – 2006. – № 1; Вишняков В.Г. Конституционные основы социального государства / В.Г. Вишняков // Журнал российского права. – 2004. – № 8.

10. Национальні моделі економічних систем : навч. посіб. / [О.О. Беляев (кер. кол. авт.), А.С. Бебело, В.І. Кириленко, В.І. Сацук. – К. : КНЕУ, 2010. – 319 с.
11. Каширина Е.Ю. Проблемы формирования единой социальной политики Европейского Союза (на примере Германии) : дис. ... канд. полит. наук : 23.00.04 / Е.Ю. Каширина ; МГУ имени М.В. Ломоносова. – М., 2010. – С.73.
12. Европейский Союз: Социальная политика. – М. : Наука, 2006. – 217 с.

Стаття надійшла до редакції 13.07.2013.

Ларина Н.Б., Ткач О.И. Перспективы развития европейской социальной модели

Проанализированы механизмы социальной политики в европейских странах, пути реформирования системы государственного финансирования в целях повышения эффективности их использования и сокращения государственных расходов.

Ключевые слова: европейские страны, государственное финансирование, социальная сфера, здравоохранение, образование.

Larina N., Tkach O. To develop successfully any society needs European social model

An article examines social policy tools in European countries, different ways in which the public financing system may be reformed in order to improve the efficiency of their application and in order to reduce public expenditures. It has been explored that given the liquidation of many economic programs with the involvement of the state the concentration of resources is observed in spheres, which have always been out of the market relations scope, primarily in the social, healthcare, education and science spheres.

The article explores the notion of the social policy model and in particular the peculiarities of European social model. Among the values of European social model are the following:

- 1. inextricable connection between the economic development and social progress;*
- 2. high level of social security of universal character;*
- 3. developed labor legislation, which protects an employee;*
- 4. equal opportunities and antidiscrimination;*
- 5. key role of state in the solution of social problems and as a mediator in the relationships between the social partners;*
- 6. existence of social infrastructure sphere;*
- 7. striving for employment and liquidation of poverty and social exclusion in the society;*
- 8. worthy payment for labor; dialogue of social partners;*
- 9. social justice and solidarity of partners.*

The unity of diversity of social models of Western European states, European model of society and social policy is based on the regulated market economy, social dialogue, consensus regarding the principles of solidarity in the society, equality of human rights and freedoms. The model relies upon the general foundation of rules and values, on tools and institutions of social policy: social legislation, structural funds, social dialogue and public method of social policy coordination at the level of national member-states, national systems of social security, scheme of abstract reasoning, the result of social history, smart structure, synthesis of universal features of national original models, social ideal, the example to follow, relying on the social idea.

All national social and economic models of the EU member-states are based on the universal principles: social justice, social security, social unity and competitive economy.

Key words: social policy, social partnership, democratic political regime, legal state, liberal state, social democracy.